

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛУГАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ імені Е.О. ДІДОРЕНКА

**Діяльність підрозділів карного
розшуку Національної поліції України
щодо протидії злочинам проти власності,
особливо корисливо-насильницьким у
сучасних умовах**

Збірник матеріалів
постійно діючого семінару
«Методологічні проблеми теорії
та практики оперативно-розшукової
діяльності в сучасних умовах»

(1-3 червня 2017 року)

Севєродонецьк
РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка
2017

УДК 343.85:343.7:351.74(477)(082)

Д 44

Рекомендовано до друку та розповсюдження
через мережу Інтернет Вченою радою
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка
(протокол № 3 від 30 вересня 2017 року)

**Д44 Діяльність підрозділів карного розшуку
Національної поліції України щодо протидії
злочинам проти власності, особливо корисливо-
насильницьким у сучасних умовах** : збірн. матер.
постійн. діюч. семінару (м. Миколаїв, 1-3 червня 2017 р.);
за ред.: д.ю.н., проф. В.М. Комарницького, к.ю.н., доц.
С.А. Комісарова, к.ю.н., проф. Б.І. Бараненка. –
Северодонецьк : Луган. держ. ун-т внутр. справ
ім. Е.О. Дідоренка, 2017. – 196 с.
ISBN 978-617-616-079-3

Збірник містить матеріали доповідей учасників постійно діючого семінару, присвяченому розгляду проблем діяльності підрозділів карного розшуку Національної поліції України щодо протидії злочинам проти власності, особливо корисливо-насильницьким у сучасних умовах, що проходив 1-3 червня 2017 року в м. Миколаїв.

Для науковців, викладачів, курсантів і студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю, практичних працівників правоохоронних органів України, а також усіх, хто цікавиться сучасними проблемами діяльності підрозділів карного розшуку Національної поліції України щодо протидії злочинам.

УДК 343.85:343.7:351.74(477)(082)

Матеріали публікуються в авторській редакції. Їхній зміст відображає персональну позицію учасника семінару.

ISBN978-617-616-079-3

© ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2017
© Автори, 2017

процесуального права, інформаційного права; визначення кола об'єктів та суб'єктів інформаційно-аналітичного забезпечення; формулювання принципів та напрямів використання результатів даної діяльності;

2) формування засад класифікації ознак певних криміналістичних об'єктів;

3) розробка функціональних засад концепції інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Капица П.А. Эксперимент, теория, практика. Статьи, выступления / П.А. Капица. – М.: Издательство «Наука». Главная редакция физико-математической литературы, 1974. – 288 с.

2. Колдин В.Я. Судебная идентификация / В.Я. Колдин. – М.: ЛексЭст, 2002. – 528 с.

3. Лазарев Ф.В. Структура познания и научная революция / Ф.В. Лазарев, М.К. Трифонова. – М.: «Высшая школа», 1980. – 125 с.

4. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления: Пер. с нем. – М.: Республика, 1993. – 447 с.— (Мыслители XX в.).

УДК 343.98

С.В. Головкін

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноюридичних дисциплін
(Луганський державний університет внутрішніх
справ імені Е.О. Дідоренка,
м. Северодонецьк)

ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ В РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВ

Криміналістична характеристика шахрайства, як модель описово-статистичного характеру містить певні елементи. До цього кола перш за все відноситься предмет злочину. З криміналістичної точки зору відомості про особливості предмету шахрайства мають принципове значення для розслідування. Значною мірою специфіка предмету шахрайства детермінує дії злочинців із підготовки, вчинення, приховання злочину, що у свою чергу, впливає на механізм утворення слідів – джерел доказів.

Спосіб вчинення злочину суттєво впливає на розслідування та кваліфікацію злочинного діяння, його ознаки займають центральне місце у криміналістичній характеристиці шахрайства. Він конкретизує сам злочин, встановлює момент його початку та закінчення, тому традиційно виділяють спосіб підготовки до злочину, вчинення злочину, приховання злочину. Особливістю вчинен-

ня шахрайства є ненасильницька природа поведінки злочинців, а переважна кількість способів має ознаки, не завжди очевидні потерпілому.

Знання про ознаки способу вчинення злочину мають важливе значення і при індивідуалізації покарання винного судом, оскільки дає яскраву характеристику самого діяння та особи злочинця.

Залежно від часу виникнення способів, їх можна класифікувати на:

- традиційні (класичні) способи вчинення шахрайства;
- сучасні (нові та модернізовані традиційні) способи.

Традиційні способи добре відомі слідчій практиці: підміна відрахованої суми фальсифікованим предметом, що нагадує пачку грошей (грошові «ляльки»); обман при розміні грошей («ломка» купюр); продаж підроблених ювелірних виробів (формазонство); застосування шулерських прийомів у грі у кістки, наперстки, використання форменого одягу, тощо.

Сучасні способи шахрайства залежно від сфери застосування обману або зловживання довірою: шахрайство у сфері релігійних відносин; шахрайство у сфері ЕОМ, Інтернет; шахрайство у сфері нерухомості; шахрайство у сфері кредитування, страхування.

Абсолютна більшість способів шахрайства неможлива без попередньої підготовки до них, пристосування умов до злочину. Типові способи готування до шахрайства поділяються на:

- способи, пов'язані з пошуком потерпілого, знайомство з ним, підтримання дружніх, довірчих стосунків, вивчення способу життя потерпілого, встановлення наявності у нього цінних речей, нерухомості, грошей, частковий розрахунок з потерпілим;
- способи, спрямовані на створення умов для вчинення шахрайства, пошук співучасників, знайомств з працівниками органів державної влади та управління, комерційних, фінансових структур (працівники нотаріату, БТІ, ЖЕКів, МВС, банків) тощо;
- способи, що ґрунтуються на злочинній діяльності (викрадення або підробка документів, печаток, штампів, готування подальшого насильства або фізичного усунення потерпілих).

На нашу думку, доцільно виокремлювати наступні види обману:

- обман стосовно особи шахрая та інших громадян (неправдиві відомості про властивості, якості, правові характеристики, наявність співучасників, третіх осіб, злочинні задуми, тотожність особи з тим, за кого себе видає);
- обман у намірах;
- обман стосовно окремих предметів (їх існування, призначення, фізичних характеристик, тотожності);
- обман стосовно подій, з приводу яких створюється омана щодо минулого, теперішнього, майбутнього часів.

Розробка тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні шахрайств обумовлена характером слідів, що залишилися в результаті вчинення злочину. Сліди злочинця дозволяють ідентифікувати безпосередньо його особу (сліди рук, ніг, зубів, губ, сліди запаху та біологічного походження, а також сліди одягу, взуття). Слід-відбиття дозволяє встановити конкретний об'єкт, що цей слід залишив.

Інформація про злочинця або потерпілого є не тільки доказом у кримінальному провадженні, але й дозволяє вірно висувати версії про пошук злочинців та планувати розслідування. При дослідженні питання про слідоутворення під час дій шахраїв слід брати до уваги етапи їх злочинної діяльності. Готування шахраїв пов'язане із утворенням великої кількості слідів матеріального та інтелектуального характеру. Насамперед, це дії з пошуку потерпілої особи, початок вербального (рідше - невербального) контакту, пристосування документів та предметів для подальшого обману або зловживання довірою потерпілого, пошук власними силами або за допомогою третіх осіб засобів та можливостей вчинення злочину. У процесі готування шахраї можуть готувати засоби, розробляти план злочинної діяльності, з розподілом ролей між співучасниками.

Етап вчинення самого шахрайства характерний для утворення слідів та використання їх у якості доказів при розслідуванні даної категорії злочинів. Через таку їх специфіку, сліди вчинення шахрайства класифікують на сліди, залишені на місці вчинення злочину, сліди, утворені на потерпілому, його одязі, у його мешканні, у його пам'яті, сліди, що утворені злочинцем, залишені на його одязі, серед його речей, у його пам'яті. До їх числа можна віднести отримані від потерпілого та інших осіб відомості про шахрая та його дії; залишені у жертви засоби вчинення злочину (грошова «лялька», розписка, фіктивні цінні папери та інші документи, підроблені ювелірні та інші вироби); дійсні документи, що відбивають дії злочинців з підготовки до шахрайства (телеграми, договори, рахунки, протоколи про наміри та ін.).

Розкриття шахрайства по способу його вчинення можливе переважно у тих випадках, коли злочин вчинюється особою неодноразово, проглядається її «почерк». Якщо ж він скоюється уперше, то його розкриття можливе виключно за криміналістичною інформацією, закладеною у матеріальних слідах злочину. Злочин характеризується певними змінами у оточуючому середовищі. Матеріальна природа слідів злочину достатньо стабільна. Але, щоб вилучити із слідів криміналістично значиму інформацію, слід знати їх ха-

рактеристику, механізм їх утворення, встановити локалізацію, форму існування у часі та просторі.

Криміналістичній характеристиці необхідно вирішити завдання важливих теоретичних та практичних питань про зміст взагалі та такого елементу, як особа злочинця. Вже не підлягає сумніву, що без знань про особу злочинця складно, а іноді неможливо побудувати слідчі версії при розслідуванні, спланувати оптимальні алгоритми розв'язання слідчих ситуацій, виявити причини та умови, що сприяли вчиненню злочину.

Особа потерпілого є суттєвим елементом криміналістичної характеристики шахрайства. Відомості про особу жертви безпосереднім чином «проливають світло» на інші обставини події злочину. Поведінка потерпілого може проявлятися у різних проявах: від повної віктимності, уразливості до впливу шахрая, нейтрального ставлення до останнього або активної протидії йому. Саме тому, що часто потерпілі самі провокують вчинення відносно них обманних дій, і відбувається подія злочину.

Вивчення та аналіз даних про особу та особливості діяльності потерпілого, його роль у виникненні кримінальної ситуації можуть бути використані при вирішенні низки загальних та окремих задач розслідування:

- висування обґрунтованої версії про мотиви злочину та особу, що його вчинила;
- визначення кола осіб, серед яких необхідно здійснити пошук злочинців;
- встановлення причин злочину, пов'язаних з особливостями особи потерпілого, та умов, що сприяють вчиненню злочину. Загальноновизнаним є факт, що існують типи осіб, схильних до ролі потерпілих (наприклад, за характером власної поведінки, рівнем соціального чи матеріального становища);
- виявлення латентних потерпілих. Вони нерідко привертають увагу з тих же причин, що й особа, вже відома слідству, але з певних причин не заявляли про вчинення проти них злочину;
- вирішення питання щодо забезпечення безпеки потерпілого, який нерідко підлягає активному впливу з боку злочинців та осіб з числа їх оточення (рідні, друзі тощо);
- проведення розслідування з максимальною ефективністю та економією засобів та часу.
- обрання послідовності та тактики виконання окремих слідчих (розшукових) дій.
- прогнозування поведінки потерпілих не лише на слідстві, але й у суді, можливості змін слідчих та судових ситуацій (насамперед тих, що ускладнюють перебіг розслідування).

Знання особливостей особи не лише злочинця, але й потерпілого, характеру стосунків між ними, дозволить слідчому визначити коло заходів щодо запобігання протидії слідству у формі впливу на потерпілого. До числа подібних заходів можна віднести більш суворі запобіжні заходи відносно підозрюваного, фізичну охорону потерпілого, проведення комплексу заходів, спрямованих на охорону його життя та здоров'я.

УДК 343.98

В.В. Коваленко

кандидат юридичних наук, доцент,
учений секретар секретаріату Вченої ради
*(Луганський державний університет внутрішніх
справ імені Е.О. Дідоренка,
м. Северодонецьк)*

ВИКОРИСТАННЯ НЕГАТИВНИХ ОБСТАВИН ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ІНСЦЕНУВАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

Як відомо, злочини проти власності - це суспільно небезпечні та протиправні діяння, що порушують право власності, спричиняють майнову шкоду приватній особі, колективу чи державі й учиняються, зазвичай, із корисливих мотивів. Досить часто вони вчиняються шляхом проникнення до приміщень державних чи колективних установ, або приватних помешкань чи інших володінь осіб.

Під час розслідування таких злочинів зазвичай висувається й перевіряється версія про інсценування злочинної події, на що можуть вказувати так звані «негативні обставини». Негативні обставини - це реальні явища, які є відображенням супутніх сумісних чи не сумісних із злочинними діями матеріальних процесів взаємодій (сліди зміни в обстановці місця події тощо), або проявів в актах поведінки та показаннях осіб дисимуляції (утаювання чогось), котрі спостерігаються в ході слідчих дій як такі, що не узгоджуються з встановленими фактичними даними про конкретну подію і потребують системно-структурного дослідження з метою з'ясування їх походження, та суті виявленого протиріччя (Лисиченко В.К., Когутич І.І., 2002).

Інсценування, як один із різновидів протидії правоохоронним органам, являє собою створення видимості події шляхом цілеспрямованого внесення в обстановку реальної події змін, спрямованих на дезорієнтацію органу досудового слідства і правосуддя (Образцов В.А., 1999). При цьому суб'єкт інсценування намагається «пе-